วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในสุวรรณสามชาดกที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของสังคมไทย*

AN ANALYSIS OF BUDDHISM PRINCIPLES IN SUVAṆṆASĀMA JĀTAKA THAT INFLUENCE THE CULTURE IN THAI SOCIETY

กนกพร ศรีนอก[1], พระมหาสมบูรณ์ สุธมฺโม[2] และ สมชัย ศรีนอก[3]

Kanokporn Srinok[1], Phramaha Somboon Sudhammo[2] and Somchai Srinok[3]

[1-3]ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-3]Master of Education Social Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author E-mail: Somboon1595@gmail.com

วันที่รับบทความ : 11 กรกฎาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 6 สิงหาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 8 สิงหาคม 2569

Received 11 July 2026; Revised 6 August 2026; Accepted 8 August 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในสุวรรณสามชาดก 2) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในสุวรรณสามชาดกที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของสังคมไทย 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการนำหลักพุทธธรรมในสุวรรณสามชาดกประยุกต์ใช้ในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ออกแบบระบบตามกรอบแนวคิดในการวิจัยตามแนวคิดทฤษฎีวรรณกรรมในพระพุทธศาสนา แนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมของสังคมไทย และแนวคิดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในสังคมไทยเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คืออาจารย์สอนพระพุทธศาสนา/พระวิปัสสนาจารย์ 4 รูป/คน และผู้เชี่ยวชาญด้านพระไตรปิฎก 5 รูป/คน

* กนกพร ศรีนอก, พระมหาสมบูรณ์ สุธมฺโม และ สมชัย ศรีนอก. (2569). วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในสุวรรณสามชาดกที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของสังคมไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(5), 221-237.

Kanokporn Srinok, Phramaha Somboon Sudhammo and Somchai Srinok. (2026). An Analysis Of Buddhism Principles In Suvaṇṇasāma Jātaka That Influence The Culture In Thai Society. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(5), 221-237.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

รวมทั้งสิ้น 9 รูป/คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า

1. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในสุวรรณสามชาดก ได้แก่ (1) กฎแห่งกรรม (2) สัจจะ 3) เมตตา (4) กตัญญูกตเวที และ (5) หลักทศพิธราชธรรม

2. หลักพุทธธรรมในสุวรรณสามชาดกที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของสังคมไทย พบว่า 1) ด้านความเชื่อ พบว่า (1) กฎแห่งกรรม ผลของกรรม หรือผลของการกระทำที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว (2) สัจจะ เมื่อให้สัจจะก็ต้องรักษาและปฏิบัติตามให้ได้ (3) เมตตา ผู้มีความเมตตากรุณาย่อมนำมาซึ่งความสุข (4) กตัญญูกตเวที คือการกตัญญูต่อผู้มีคุณ ต่อครอบครัว ต่อสังคม ย่อมเป็นสุขปราศจากปัญหา (5) ทศพิธราชธรรม คือหลักธรรมสำหรับปกครองของพระราชาที่ทรงยึดมั่นในทศพิธราชธรรมทรงพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าโดยมีประชาชนทั้งปวงเคารพรัก 2) ด้านครอบครัว พบว่า (1) กฎแห่งกรรมใช้สอนสมาชิกในครอบครัวรู้จักเกรงกลัวต่อบาป (2) สัจจะ ช่วยทำให้คนในครอบครัวรัก สามัคคีและมีความเชื่อใจซึ่งกันและกัน (3) เมตตา ช่วยให้สมาชิกอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรต่อกันและกัน (4) กตัญญูกตเวที ช่วยให้สมาชิกเอาใจใส่ซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น (5) ทศพิธราชธรรม การปกครองช่วยให้ปวงชนมีชีวิตที่มีความเจริญรุ่งเรืองและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 3) ด้านสังคม พบว่า (1) กฎแห่งกรรม คือกรอบทางศีลธรรมทำให้สังคมไทยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (2) สัจจะ ทำให้เป็นสังคมที่ให้เกียรติกันและกัน (3) เมตตา ทำให้คนในสังคมช่วยเหลือกันและกัน (4) กตัญญูกตเวที ไม่เพียงกตัญญูบุคคล แต่รวมถึงความกตัญญูต่อธรรมชาติและสิ่งที่ให้คุณประโยชน์ต่อสังคมด้วย (5) ทศพิธราชธรรม ช่วยให้ผู้นำสังคมไทยปกครองให้ประชาชนสงบสุข

3. แนวทางการนำหลักพุทธธรรมในสุวรรณสามชาดกประยุกต์ใช้ในสังคมไทย คือ (1) หลักพรหมวิหาร 4 (2) กตัญญูกตเวที (3) สัจจะธรรม (4) การให้อภัย (5) การไม่คบหาคนชั่ว และ (6) ไม่ประมาท

4. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ รูปแบบ ดับบลิวซีทีซีเอสดี (WCTCSD Model) = รอให้เป็น เย็นให้ไว คิดให้ได้ สื่อสารเป็น เห็นคุณค่าของการให้ และไม่ประมาทความเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงรูปแบบ และสร้างเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคม

คำสำคัญ: วิเคราะห์หลักพุทธธรรม, หลักพุทธธรรมในสุวรรณสามชาดก, หลักพุทธธรรมที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของสังคมไทย

Abstract

The objective of this research are (1) To study the principles of Buddhism that appear in the Suvaṇṇasāma Jātaka. (2) To analyze the Buddhist principles in Suwanna Sam Jataka that influence the culture of Thai society. (3) To present guidelines for applying the Buddhist principles in Suvaṇṇasāma Jātaka to Thai society. It is qualitative research. Design a system based on the research framework based on the concept of Buddhist literary theory. The concept of Thai cultural theory and the concept of belief in the law of karma in Thai society are the research framework. The research area is Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The sample group/key informants were 4 Buddhist teachers/Vipassana meditation teachers and 5 Tripitaka experts, totaling 9 people. The purposive selection method was used. The research instrument was an interview form. The data was analyzed and then a descriptive report was written.

The research results found that:

1. The principles of Buddhism that appear in the Suvaṇṇasāma Jātaka are: (1) the Law of Karma, (2) Sacca, (3) Metta, (4) Katannukatavedi and (5) Rajadhamma

2. The Buddhist principles in Suvaṇṇasāma Jātaka that have an influence on the culture of Thai society were found that: 1) In terms of belief, it was found that (1) the law of karma, the results of karma or the results of actions that say good deeds bring good results, bad deeds bring bad results; (2) Sacca, when making a truth, it must be kept and followed through. (3) Metta: A person who has kindness and compassion will bring happiness. (4) Katannukatavedi: Being grateful to those who have done you favors, to your family and to society will bring you happiness and freedom from problems and (5) Rajadhamma :The Ten Royal Virtues are the principles of governance that King Rama IX adhered to and developed the country to progress, with all the people respecting and loving him. 2) In terms of family, it was found that (1) the Law of Karma is used to teach

family members to fear sin. (2) Sacca helps family members to love, be united and trust each other. (3) Metta helps family members live together with compassion towards one another. (4) Katannukatavedi helps members to care more for one another and (5) Rajadhamma : The ten royal virtues help life to flourish and live together happily. 3) In terms of society, it was found that (1) the Law of Karma is the moral framework that makes Thai society live together peacefully. (2) Sacca makes it a society that respects one another. (3) Metta makes people in society help one another. (4) Katannukatavedi helps members care more for one another and (5) Rajadhamma : The ten royal virtues help members live happily together.

3. The guidelines for applying the Buddhist principles in Suvaṇṇasāma Jātaka to Thai society found that: (1) Brahmavihara (2) Katannukatavedi (3) Sacca (4) Absolving (5) Not associating with bad people and (6) Don't be careless.

4. Knowledge gained from research includes the WCTCSD Model: W = Wait to be, C = Cool down quickly, T = Think through, C = Can communicate, S= See the value of giving and do not underestimate changes. Which can be used in various forms, such as effective problem solving, improving models and creating social cultural learning.

Keywords: Analysis of Buddhist principles, Buddhist principles in Suvaṇṇasāma Jātaka, Buddhist principles that influence the culture of Thai society

บทนำ

ปัญหาความรุนแรงในสังคมไทยสมัยปัจจุบัน ยังคงเป็นที่น่ากังวล โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เช่น การทำร้ายร่างกาย การทำร้ายจิตใจ การล่วงละเมิดทางเพศ ความรุนแรงในสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กเล็กและนักเรียนชายหญิงเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการใช้ความรุนแรงในสถานการณ์อื่น ๆ เช่น การก่ออาชญากรรมในโรงเรียนและชุมชน เป็นปัญหาที่ซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อทั้งนักเรียน ครู และชุมชนโดยรวม ปัญหาเหล่านี้มีหลายรูปแบบ ตั้งแต่การกลั่นแกล้ง การลักขโมยเล็ก ๆ น้อย ๆ ไป

จนถึงความรุนแรง การทำร้ายร่างกาย และแม้กระทั่งอาชญากรรมที่ร้ายแรงมากขึ้น ประชากรของประเทศไทยร้อยละ 93.5 นับถือศาสนาพุทธ เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า ประชากรในทุกภาคส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมากกว่าร้อยละ 90 ดังนั้น หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความรุนแรงในบุคคล ครอบครัวและสังคมได้หลายทาง เช่น การฝึกสติและสมาธิเพื่อควบคุมอารมณ์ โดยเฉพาะการเจริญเมตตาเพื่อสร้างความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การยึดมั่นในหลักธรรมะต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม สุวรรณสามชาดก เป็นเรื่องอดีตของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญเมตตาบารมี คือ การแผ่เมตตาจิตให้สรรพสัตว์เป็นสุขโดยถ้วนหน้า เป็นความเมตตาต่อสรรพสัตว์ โดยไม่เลือกชนชั้นวรรณะ เพศหรือวัย แม้จะถูกประทุษร้ายถึงชีวิต การบำเพ็ญเมตตาบารมีของพระโพธิสัตว์สุวรรณสามนั้นถึงขั้น “ยอมตาย ไม่ไร้เมตตา”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในสุวรรณสามชาดก

2) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในสุวรรณสามชาดกที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของสังคมไทย

3) เพื่อนำเสนอแนวทางการนำหลักพุทธธรรมในสุวรรณสามชาดกประยุกต์ใช้ในสังคมไทย

การทบทวนวรรณกรรม

ผลจากการสืบค้นเอกสาร ตำรา บทความ วารสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระพุทธศาสนามีความผูกพันกับสังคมไทยมาช้านาน สังคมชาวพุทธได้มีการสั่งสมปลูกฝังความดี ด้วยศรัทธาความเชื่อให้กับกุลบุตร กุลธิดาในเรื่องกุศลผลบุญอันจะนำมาซึ่งประโยชน์สุขของตนเอง บุคคลในครอบครัว และคนในสังคม ให้มีความเชื่อมั่นกับการทำในสิ่งที่ดีงาม ซึ่งเราจะพบว่าหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นได้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ความเชื่อและการปฏิบัติของคนในสังคมไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการทำความดีหรือการสั่งสมความดีทั้งในชาตินี้และชาติหน้า เรียกว่าเป็น การสร้างบารมี เป็นสิ่งที่สามารถก่อให้เกิดความสำเร็จหรือประโยชน์กับชีวิตได้ โดยการบำเพ็ญหรือการสั่งสมบารมีในทางพระพุทธศาสนานั้นมีอยู่ 10 ประการ คือ 1. ทานบารมี 2. ศีลบารมี 3. เนกขัมมบารมี 4. ปัญญาบารมี 5. วิริยบารมี 6. ขันติบารมี 7. สัจจะ

บารมี 8. อธิษฐานบารมี 9. เมตตาบารมี 10. อุเบกขาบารมี และในบารมีทั้ง 10 นี้ได้มีการแบ่งตาม รูปแบบการบำเพ็ญเป็นระดับชั้นได้ 3 ระดับ คือระดับธรรมดาปกติ ระดับอุปปารมี และระดับสูงสุด คือระดับปรมัตถปารมี รวมรูปแบบ ประเภทและระดับการบำเพ็ญบารมีทั้งหมด รวมเป็น 30 เรียกว่า บารมี 30 ทัศ เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจยิ่งขึ้น ที่มาของชาดก คือเรื่องราวการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ในอดีตชาติ ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พุทธบริษัทในสมัยพุทธกาล และพุทธสาวกได้ทรงจำสืบ ๆ กันมาด้วยมุขปาฐะ ก่อนที่จะมีการจารึกลงเป็นลายลักษณ์อักษร ในคัมภีร์พระไตรปิฎก สังคมไทยนำชาดกมาเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทย เป็นแหล่งรวมความคิด ความรู้ และหลักความเชื่อในวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของคนในสมัยก่อนได้เป็นอย่างดี โดยแทรกหลักพุทธธรรมอยู่ในสาระนิทานชาดก ประกอบด้วย

1. แนวคิดเรื่องกฎแห่งกรรม หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาคือ ทำด้วยความจงใจ หรือจงใจทำ ไม่ว่าจะเป็นการทำดีหรือทำชั่วก็ตาม การกระทำที่ดี เรียกว่า กรรมดี การกระทำที่ชั่ว เรียกว่า กรรมชั่ว

2. แนวคิดเรื่องสัจจะ หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่อง สัจจะ คือความจริงใจ หรือความซื่อสัตย์ต่อคำพูดหรือการรักษาสัจจะ อธิษฐานต่อคำพูดของตนเอง เป็นคำสอนที่ปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าคำสอนนั้นจะเป็นสัจจะในแง่ของหลักความจริงอันประเสริฐที่เรียกว่า อริยสัจ 4

3. แนวคิดเรื่องเมตตา คำว่า เมตตา แปลว่า ความรัก ความปรารถนาให้เขามีความสุข การแผ่ไมตรีจิต คิดจะให้สัตว์ทั้งปวงเป็นสุขทั่วหน้า เมตตาเป็นข้อ 9 ในบารมี 10 เป็นข้อ 1 ในพรหมวิหาร 4 และเป็นข้อ 2 ในอารักขกรรมฐาน 4 เมตตาเป็นหลักในการพัฒนาจิตไปสู่ภาวะที่ดีงาม เมตตาในสาราณียธรรม คือธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน เป็นเครื่องมือปฏิบัติทางกาย วาจาและใจ เสริมสร้างความสามัคคีทำให้ครอบครัว สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความรัก มีความระลึกถึงกันและกัน โดยเฉพาะเมตตา ในหลักทศบารมี (บารมี 10) เป็นการบำเพ็ญบารมีในอดีตชาติของพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

4. แนวคิดกตัญญูกตเวที ความกตัญญู เป็นการกระทำความดีที่พึงปรารถนา ผู้ที่มีความกตัญญูย่อมทำตนและทำผู้อื่นให้มีความสุขด้วย พระพุทธศาสนากล่าวยกย่องบุคคลที่มีความกตัญญู และให้ความสำคัญต่อบุคคลผู้มีความกตัญญูว่า เป็นบุคคลที่หาได้ยากในโลก

5. แนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรม เป็นคุณธรรมที่โบราณบัณฑิต ได้บัญญัติไว้ก่อนสมัยพุทธกาล ซึ่งพระมหากษัตริย์ในอดีตได้ทรงถือปฏิบัติมาเป็นพระราชจริยาวัตร แม้บุคคลผู้มิใช่พระเจ้าแผ่นดินก็ควรเจริญรอยตาม โดยนำเอาหลักธรรม 10 ประการนี้มาปฏิบัติในการบริหารการปกครอง การจัดการ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเกิดความสวัสดีในสังคม ตามอุดมการณ์แห่งการปกครองยิ่ง ๆ ขึ้นไป

สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎีที่ปรากฏในสุวรรณสามชาดก 5 หลักธรรม ที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของสังคมไทย โดยนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมใน 6 ประเด็น ได้แก่ คือ (1) หลักพรหมวิหาร 4 (2) กตัญญูกตเวที (3) สัจจะธรรม (4) การให้อภัย (5) การไม่คบหาคนชั่ว และ(6) ความไม่ประมาท

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย เชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ อาจารย์สอนพระพุทธศาสนาหรือพระวิปัสสนาจารย์ 4 รูป/คน และผู้เชี่ยวชาญด้านพระไตรปิฎก 5 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 9 รูป/คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง โดยใช้หลักการพิจารณาจากตัวผู้วิจัยเอง ซึ่งการคัดเลือกนี้จะทำตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย อาศัยความรอบรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ ของผู้ทำวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) นำวิเคราะห์ กำหนดขอบเขตของการศึกษาเฉพาะลักษณะสะท้อนวัฒนธรรมด้านความเชื่อของสังคมไทย เสนอแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง (เครื่องมือการวิจัย) ต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งความเที่ยงตรงเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยหาค่า IOC (Item-Object Congruence Index : IOC) ถ้ามีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แสดงว่า คำถามนั้นวัดได้ตรงจุดประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา รวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยระหว่างเดือนพฤษภาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2568 นำข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัยเอกสารหนังสือ ตำรา วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในสุวรรณสามชาดก ผลการวิจัยพบว่า สุวรรณสามชาดกหลักธรรมที่ปรากฏอยู่นั้นประกอบไปด้วย 1) หลักกฎแห่งกรรม หลักธรรมแห่งเหตุผล ซึ่งได้ปรากฏแก่บิดามารดาของสุวรรณสามชาดกที่ได้ตาบอดลงเพราะพิษงูตลอดจนถึงการที่สุวรรณสามถูกพระเจ้ากปิลยักษ์ยิงด้วยลูกศร 2) หลักสัจจะ หลักธรรมแห่งความจริง หลักสัจจะถือเป็นสิ่งที่พระสุวรรณสามได้ตั้งสัจจะอธิษฐานไว้ที่ดูและปรนนิบัติบิดามารดาที่ตาบอด และสัจจะที่พระเจ้ากปิลยักษ์ได้ให้ไว้กับพระสุวรรณสาม 3) หลักเมตตา หลักธรรมแห่งความรัก เป็นหลักธรรมที่พระสุวรรณสามได้บำเพ็ญตลอดช่วงอายุ โดยมีความเมตตาเป็นที่ตั้งจนเป็นที่รักแก่สรรพสัตว์ในป่า 4) หลักกตัญญูกตเวทีเป็นหลักธรรมที่สำคัญมากในสุวรรณสามชาดก เพราะนอกเหนือจะเป็นการบำเพ็ญเมตตาบารมีแล้วนั้น ยังเป็นการบำเพ็ญในเรื่องของการบำรุงบิดามารดาที่ตาบอดของพระสุวรรณสาม และ 5) ทศพิธราชธรรม เป็นหลักธรรมสำหรับนักปกครองที่พระสุวรรณสามได้ให้ไว้กับพระเจ้ากปิลยักษ์ภายหลังจากที่ฟื้นจากการถูกยิง หลักธรรมที่ปรากฏเหล่านี้ส่วนมากจะปรากฏอยู่ในตัวละครในสุวรรณสามชาดกแต่ละตัว เช่น พระสุวรรณสามชาดก บิดามารของสุวรรณสาม และพระเจ้ากปิลยักษ์ หลักธรรมเหล่านี้ถือเป็นหลักธรรมที่สำคัญเป็นอย่างมากในทางพระพุทธศาสนา โดยมีมีประโยชน์ทั้งในด้านปัจเจกชนและสังคมโดยรวม อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนอีกด้วย วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในสุวรรณสามชาดกที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านความเชื่อ อิทธิพลของหลักกฎแห่งกรรม มีความเชื่อเกี่ยวกับหลักกฎแห่งกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อในผลของกรรม หรือผลของการกระทำที่ว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว อิทธิพลของหลักสัจจะหรือหลักธรรมแห่งความจริง หลักสัจจะถือเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญเป็นอย่างมาก โดยที่เชื่อว่าในการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นจะต้องอาศัยความจริงใจต่อกันเป็นสำคัญ ซึ่งทุกๆ สังคมจะต้องยึดถือหลักสัจจะนี้ อิทธิพลของหลักเมตตา หลักเมตตานั้นถือเป็นหลักธรรมที่ปรากฏอย่างเด่นชัดในสุวรรณสามชาดก เพราะเป็นการบำเพ็ญเมตตาบารมีของพระสุวรรณสาม เพราะฉะนั้นการมีความเมตตากรุณาย่อมที่จะนำความสุขมาให้ อิทธิพลของหลักกตัญญูกตเวที ความกตัญญูกตเวทีถือเป็นหลักธรรมที่สำคัญมากเพราะเป็นหลักธรรมที่จะช่วยให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข หากแต่คนรู้จักความกตัญญูต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคม ย่อมที่อยู่ร่วมกันอย่างปราศจากปัญหา อิทธิพลของ

หลักทศพิธราชธรรม ประชาชนส่วนใหญ่มีความเชื่อในหลักทศพิธราชธรรมว่า ผู้ปกครองที่ดีนั้นจะต้องดำรงตนอยู่ในหลักทศพิธราชธรรม เพราะหลักทศพิธราชธรรมนั้นเป็นหลักธรรมสำหรับนักปกครอง หากผู้ปกครองหรือนักการเมืองปฏิบัติตามหลักทศพิธราชธรรมอย่างเคร่งครัดก็ย่อมที่จะทำให้ประชาชนอยู่อย่างสุขสบายมากยิ่งขึ้น

2) ด้านครอบครัว อิทธิพลของหลักกฎแห่งกรรมต่อครอบครัว สังคมมักจะนำเอาเรื่องกรรมมาสอนสมาชิกในครอบครัวอยู่เสมอ โดยสอนให้งดเว้นจากการทำสิ่งที่ไม่ดีหรือสอนให้เว้นชั่วทำดี อิทธิพลของหลักสัจจะที่มีต่อครอบครัว เป็นหลักธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันในครอบครัว เป็นหลักธรรมที่จะทำให้คนในครอบครัวรักและสามัคคีกัน และมีความเชื่อใจซึ่งกันและกัน อิทธิพลของหลักเมตตาที่มีต่อครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีความเอื้ออาทรต่อกันและกัน เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และช่วยเหลืองานในครอบครัวเป็นอย่างดี อิทธิพลของหลักกตัญญูกตเวทีที่มีต่อครอบครัว ความกตัญญูกตเวทีเป็นหลักธรรมที่มีอิทธิพลต่อครอบครัวมากที่สุดหลักหนึ่ง ที่บิดามารดามักจะนำเอามาสอนบุตรหลานให้มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเอาหลักกตัญญูกตเวทีของพระสุวรรณสามมาสอนสมาชิกในครอบครัวอยู่เป็นประจำ อิทธิพลของหลักทศพิธราชธรรมที่มีต่อครอบครัว หลักทศพิธราชธรรมถึงแม้จะเป็นหลักธรรมที่ใช้สำหรับการปกครองสำหรับกษัตริย์ แต่ก็มีอิทธิพลต่อครอบครัวด้วยเช่นกัน ครอบครัวหากสมาชิกครอบครัวตั้งมั่นอยู่ในหลักธรรมข้อนี้แล้วก็ย่อมที่จะทำให้ชีวิตมีความเจริญรุ่งเรืองและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอีกด้วย

3) ด้านสังคม อิทธิพลของหลักกฎแห่งกรรมต่อสังคม หลักกฎแห่งกรรมยังเป็นเสมือนกรอบทางศีลธรรมที่ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข อิทธิพลของหลักสัจจะต่อสังคม การประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในประจำวัน ทำให้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยึดถือในเรื่องการรักษาคำพูด อิทธิพลของหลักเมตตาต่อสังคม หลักเมตตาเป็นหลักธรรมพื้นฐานอีกหลักธรรมหนึ่งที่สังคมยึดถือและปฏิบัติร่วมกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การที่ได้ศึกษาเรียนรู้หลักเมตตานี้ทำให้สังคมน่าอยู่มากยิ่งขึ้น กล่าวถือ ทุกคนจะมีจิตใจที่ไม่คิดทำร้าย หรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เมื่อมีกิจกรรมหรืองานที่เกิดขึ้นในชุมชน ประชาชนก็จะช่วยเหลือกัน อิทธิพลของหลักกตัญญูกตเวทีต่อสังคม หลักกตัญญูกตเวทีนั้น ไม่ได้จำเพาะเพียงว่ากตัญญูต่อบุคคลเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการกตัญญูต่อธรรมชาติและสิ่งที่ให้คุณประโยชน์ต่อสังคมอีกด้วย อิทธิพลของหลักทศพิธราชธรรมต่อสังคม หลักทศพิธราชธรรมทุกข้อ แต่หลาย ๆ ข้อก็เป็น

หลักธรรมที่ผู้นำได้ยึดถือปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว เช่น หลักการช่วยเหลือเสียสละแบ่งปันกัน การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา การทำงานด้วยความเพียร เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการนำหลักพุทธธรรมในสุวรรณสามชาดกประยุกต์ใช้ในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า

1) หลักเมตตาธรรมนี้ ทำให้โลกอยู่ด้วยกันอย่างมีปกติสุข และช่วยลดปัญหาการทารุณกรรมต่อสัตว์ทั้งหลาย ปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อบุคคลภายในครอบครัว ปัญหามลพิษต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รวมถึง ปัญหาโลกร้อน ซึ่งส่งผลกระทบในแง่ลบทำลายระบบนิเวศวิทยาต่าง ๆ ของโลกซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์จะลดน้อยลง เมื่อคนในสังคมไทย มีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง แล้วไม่เบียดเบียนต่อ ตนเอง บุคคลรอบข้าง ในครอบครัว และในสังคม สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเรา

2) หลักกฎแห่งกรรม เมื่อบุคคลทั่วไป ได้ศึกษาและเข้าใจพระพุทธศาสนา เท่าที่ควร แล้วอาจเชื่อหลักกฎแห่งกรรม และมั่นใจว่า ทุก ๆ เหตุการณ์ ที่ได้เกิดขึ้นในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต จะอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรม และเข้าใจว่าเหตุบังเอิญ ไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างไม่มีเหตุปัจจัยใด

3) หลักกตัญญูกตเวทีจะช่วยให้ปัญหาการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัว ทั้งทางกาย วาจาและจิตใจต่อเด็ก สตรี และ คนชรา ลดน้อยลง เพราะคนในครอบครัว มีความรักความเข้าใจกันความอบอุ่นภายในครอบครัว และที่สำคัญ มีศีลธรรมแล้ว มีสติปัญญารู้จักแยะแยกถูกชั่วดี ไม่ออกไปคบคนพาลหรือคนที่ชักนำไปในทางอบายมุข

4) หลักทศพิธราชธรรม เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ปกครองทุกคนควรมีเพื่อความผาสุกของประเทศชาติบ้านเมือง ทศพิธราชธรรมที่ปรากฏในสุวรรณสามชาดกส่วนมากเน้นไปที่ตัวบุคคลและสรรพสัตว์มากกว่าหลักธรรม นอกจากนี้ ทศพิธราชธรรมยังปรากฏเฉพาะชื่อเท่านั้น ไม่ปรากฏหัวข้อหลักธรรมแต่อย่างไร ทศพิธราชธรรมนับว่ามีความสำคัญต่อผู้นำประเทศตั้งแต่อดีตจนทุกวันนี้ พระมหากษัตริย์ไทยทุก ๆ พระองค์ได้ยึดถือปฏิบัติกันมาช้านานตั้งแต่สมัยอยุธยาจนมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ แม้กษัตริย์ในสมัยปัจจุบันพระองค์ก็ทรงยึดมั่นอยู่ในหลักธรรมข้อนี้ ดังที่ได้ตั้งปณิธานไว้ว่าเราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขของชาวสยาม

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในสุวรรณสามชาดก พบว่า มี 5 หลักพุทธธรรม ได้แก่ (1) กฎแห่งกรรม (2) สัจจะ (3) เมตตา (4) กตัญญูกตเวที (5) หลักทศพิธราชธรรม สุวรรณสามชาดก เป็นชาดกเรื่องที่ 539 นิบาตชาดก พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกายชาดก เล่มที่ 28 มหานิบาต แสดงเรื่องราวเมื่อพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสุวรรณสามบำเพ็ญเมตตาบารมี และแสดงความกตัญญูกตเวที เลี้ยงดูบิดามารดาผู้จักษุพิการ เมื่อถูกพระเจ้าปิลยักษ์ยิงด้วยธนูได้รับทุกขเวทนาอย่างสาหัสก็มีเมตตา ไม่โกรธแค้น ภายหลังได้ถวายโอวาทแด่พระเจ้าปิลยักษ์ ให้ทรงตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญเมตตาบารมีหลากหลาย ได้แก่ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง “ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท ทรงพระราชนิพนธ์เป็นวิทยานิพนธ์อันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาคตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2524 ความตอนหนึ่งว่า ..พระอารามต่าง ๆ ในประเทศไทยที่มีภาพเขียนบนฝาผนังมีอยู่มาก.. ส่วนด้านข้าง มักจะเป็นภาพเล่าเรื่องต่าง ๆ เป็นภาพพุทธประวัติ ภาพชาดก ภาพวรรณคดี ที่มีมากที่สุดคือ ภาพทศชาติ ซึ่งแสดงถึงพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีต่าง ๆ ภาพเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นภาพสำหรับประกอบคำสอนของพระสงฆ์ ซึ่งมักจะใช้เรื่องชาดกเป็นเรื่องสาธกในการแสดงพระธรรมเทศนา ทำให้ผู้ฟังเห็นภาพประกอบไปด้วยและจะได้มีความซาบซึ้งในรสพระธรรมยิ่งขึ้น..การดูภาพจิตรกรรมฝาผนังจึงมีส่วนช่วยในการตีความอธิบายคติความเชื่อในสังคมได้บ้าง สอดคล้องกับ สาริกา หาญพานิชย์ (2555) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เมตตาบารมีในสุวรรณสามชาดก ผลการวิจัยพบว่า เมตตา เป็นคุณธรรมภายในส่งเสริมบารมีให้โพธิญาณแก่กล้าไปเกิดเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต นอกจากนั้น ยังมีคุณธรรมอีกหลายประการเป็นองค์ประกอบ เช่น การอยู่ประเทศที่เหมาะสม การคบสัตบุรุษ ฯลฯ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 หลักพุทธธรรมในสุวรรณสามชาดกที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของสังคมไทย พบว่า (1) ด้านความเชื่อ ปรากฏภาพจิตรกรรมบนฝาผนังถ้ำ โบสถ์ วิหารทั้งในและต่างประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา บนสมุดไทย และหนังสือไทย ตอนที่นิยมวาดเขียนนั้นเป็นตอนที่สุวรรณสามกุมารถูกยิง (2) ด้านครอบครัว (1) กฎแห่งกรรม คือผลของกรรมหรือผลของการกระทำ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว (2) สัจจะ คือการรักษาและปฏิบัติตามให้ได้

(3) เมตตา นำมาซึ่งความสุข (4) กตัญญูกตเวที ย่อมเป็นสุขปราศจากปัญหา และ (5) ทศพิธราชธรรม คือหลักธรรมที่พระเจ้าปิลยักษ์นำไปใช้ปกครอง(3) ด้านสังคม คือ (1) กฎแห่งกรรม คือกรอบศีลธรรมทำให้สังคมไทยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (2) สัจจะ ทำให้เป็นสังคมที่ให้เกียรติกันและกัน (3) เมตตา ทำให้ช่วยเหลือกันและกัน (4) กตัญญูกตเวที ต่อบุคคลธรรมชาติและสิ่งที่ให้คุณประโยชน์ (5) ทศพิธราชธรรม ช่วยให้ผู้นำปกครองประชาชนให้ร่มเย็นเป็นสุข สอดคล้องกับ พระมหาพิทักษ์ สุเมโธ (ทองเหลือง) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสุวรรณสามชาดก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความหมายและความเป็นมา หลักธรรมในสุวรรณสามชาดก และอิทธิพลของสุวรรณสามชาดกที่มีต่อสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า ด้านความหมายและความเป็นมา พบว่า เรื่องเมตตาต่อสรรพสัตว์ และความกตัญญูกตเวทีของสุวรรณสามกุมารที่มีต่อบิดามารดา ผู้ตาบอดทั้งสอง เป็นชาดกที่พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญเมตตาบารมีเป็นสำคัญ ครั้งเสวยพระชาติเป็นสุวรรณสามโพธิสัตว์ ด้านหลักธรรม พบว่า (1) หลักธรรมเชิงปัจเจกบุคคล ได้แก่ หลักกฎแห่งกรรม ที่ไม่มีใครหลีกหนีพ้นได้ ย่อมได้เสวยผลกรรมตามที่กระทำนั้น วิธีให้ผลกรรมนั้นอาจไม่เหมือนในชาติก่อน แต่ผลสรุปของกรรมเหมือนกัน และที่สำคัญคือความประมาทในชาติปัจจุบันที่เป็นช่องโหว่ให้กรรมได้เผล็ดผล และหลักสัจจธรรม ที่เป็นหลักความจริงช่วยให้คนตายฟื้นคืนชีพได้ และยังสามารถใช้เป็นพลังป้องกันช่วยให้ตนเองรอดพ้นจากอันตรายต่าง ๆ ได้ (2) หลักธรรมเชิงสังคม ได้แก่ หลักเมตตาธรรม ที่ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขเพราะไม่เบียดเบียนกันและกัน แม้จะรายล้อมด้วยอันตรายต่าง ๆ นานา แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยอำนาจเมตตาธรรม หลักกตัญญูกตเวที เป็นหลักธรรมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามตกทุกข์ได้ยาก โดยเฉพาะการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณในยามแก่เฒ่าช่วยเหลือตนเองไม่ได้ และหลักทศพิธราชธรรม หลักธรรมช่วยให้บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุขที่นักปกครองต่างยึดถือปฏิบัติมาช้านาน ด้านอิทธิพลต่อสังคมไทย พบว่า จิตรกรรมที่ปรากฏบนฝาผนังถ้ำ โบสถ์ วิหาร ทั้งในและต่างประเทศ และปรากฏในสมุดไทย หนังสือไทย นิยมวาดภาพตอนที่สุวรรณสามถูกยิงด้วยลูกศร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การนำหลักพุทธธรรมในสุวรรณสามชาดกประยุกต์ใช้ในสังคมไทย ได้แก่ 1) พรหมวิหาร 4 เป็นคุณธรรมผู้บริหาร 4 ประเภทคือ เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา มุ่งส่งเสริมการสร้างสรรค์สังคมต่อผู้อื่นทั้งมนุษย์และสรรพสัตว์ 2) กตัญญูกตเวที รู้คุณ ระลึกคุณ เป็นคุณธรรมที่ทุกคนพึงประพฤติปฏิบัติต่อบิดามารดา ครูอาจารย์ ญาติพี่น้อง-มิตรสหาย 3) สัจจะธรรม ความซื่อตรง คำพูดจริงเป็นสัจจวาจา ตรงกันข้ามกับการพูดเท็จ 4) การให้อภัย เป็นการยกโทษ การให้อภัยโทษและการให้ความปลอดภัยที่

ปราศจากเวรภัย 5) การไม่คบคนชั่ว การไม่คบหาหรือมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่แสดงพฤติกรรมก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความเสียหายต่อตนเองหรือผู้อื่น 6) ความไม่ประมาท การมีสติระลึกว่าปัจจุบันกระทำอะไรอยู่ทำแล้วจะเกิดผลอย่างไรรวมทั้งความรอบคอบระวังในสิ่งที่กระทำอยู่ให้เป็นไปในทางที่ควรอยู่เสมอ ซึ่งตรงกันข้ามกับความประมาท สอดคล้องกับ พระมหาสมชาย ชินทตฺโต (ฝอยสูงเนิน) (2563) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในสุวรรณสามชาดก เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาสุวรรณสามชาดก (2) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในสุวรรณสามชาดก และ (3) เพื่อประยุกต์หลักธรรมในสุวรรณชาดกมาใช้ในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า ประวัติความเป็นมาพระพุทธองค์ทรงยกสุวรรณสามชาดกขึ้นมาเล่าปรารภเหตุที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงดูบิดามารดา ทรงเล่ามาตุโปสกสูตร ว่าด้วยการบำรุงบิดามารดา จนทำให้พระภิกษุนั้นตัดสินใจไม่ลาสิกขา พระพุทธองค์ตรัสสรรเสริญยกย่องสุวรรณสามชาดกเป็นตัวอย่าง ตรัสว่าพระองค์ก็เคยเลี้ยงดูมารดาบิดามาแล้วเหมือนกันในอดีตชาติ

หลักธรรมในสุวรรณสามชาดก ได้แก่ หลักกฎแห่งกรรม ที่ไม่มีใครพ้นผลกรรมตามที่กระทำ หลักสัจจธรรม ความจริง ความแท้ ภาวะที่เป็นอยู่อย่างนั้น หลักเมตตาธรรม ช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน หลักกตัญญูกตเวทิตาธรรม เป็นหลักธรรมสอนให้ระลึกถึงคุณ ตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณ และหลักทศพิธราชธรรมที่เป็นหลักธรรมในการปกครองบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุข

การประยุกต์หลักธรรมในสุวรรณสามชาดกมาใช้ในสังคมไทย คือนำหลักธรรมต่าง ๆ มาส่งเสริมให้บุตรธิดา ประกอบด้วย หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นหลักธรรมที่สอนให้มีจิตใจเมตตาต่อผู้อื่น ยินดีเมื่อเห็นผู้ประสบความสำเร็จและวางเฉยต่อทุกข์สุขของผู้อื่น หลักกตัญญูกตเวที เป็นการรู้คุณและตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณ หลักสัจธรรม 4 หรือ อริยสัจ 4 (Four Noble Truths) เป็นหลักคำสอนพื้นฐานของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ทุกข์ (ความไม่สบาย ความไม่พึงประสงค์) สมุทัย (สาเหตุของทุกข์) นิโรธ (การดับทุกข์) และ มรรค (แนวทางการดับทุกข์) หลักการให้อภัย หรืออภัยทาน คือการยกโทษให้ผู้ที่ทำผิดต่อตนและผู้อื่น ไม่เก็บความโกรธหรือความแค้น ไม่คิดแก้แค้น เป็นการสละอารมณ์โกรธและพยาบาท เป็นการเจริญเมตตา พรหมวิหารและเป็นการให้ทานที่ทำให้จิตใจผ่องใส หลักการไม่คบคนชั่ว คือ หรือ การไม่คบคนพาล ข้อหนึ่งในหลักมงคล 38 ประการ หมายถึง การหลีกเลี่ยงการเข้าใกล้หรือมีปฏิสัมพันธ์กับคนชั่ว เช่น ผู้ที่คิดผิด เห็นผิด

ทำผิดหรือมีเจตนาไม่ดี การไม่คบคนพาลจะช่วยให้ชีวิตพ้นจากสิ่งชั่วร้ายและมีแต่ความเจริญ หลักความไม่ประมาท คือคำสอนให้มีสติ เตือนตนเองอยู่เสมอ ไม่ประมาทในเวลา วัย การงาน และการปฏิบัติธรรม ความไม่ประมาท หมายถึง การไม่ชะล่าใจ ไม่ขาดความระมัดระวัง และไม่ปล่อยใจไปตามกิเลส

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการนำเสนอ การสังเคราะห์เป็นแผนภาพ รูปแบบดับบลิวซีทีซีอาร์ซี (WCTCRC Model) ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย รูปแบบดับบลิวซีทีซีเอสดี (WCTCRC Model)

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาวัฒนธรรมของสังคมไทยด้วยหลักพุทธธรรม ได้แก่

1. W= (Waiting to be) รอให้เป็น หมายถึง การรอคอย คือ การจิตตั้งมั่นจับจ้องสิ่งที่มีคุณค่า มีผล มีปรากฏการณ์ต่าง ๆ จากอิทธิพลภายในสู่ภายนอก ก่อให้เกิดการตัดสินใจ เคลื่อนไหว กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่ดีที่สุดด้วยความเพียรเพื่อไปสู่ทิศทางที่จะเป็นที่สิ้นสุดของแก่นแท้ที่มุ่งหวัง

2. C = (Calm down quickly) เย็นให้ไว หมายถึง การมีสติยั้งคิดเมื่อเจอเพื่อนร่วมงานทำตัวไม่เป็นมิตรหรือพูดจาไม่ดีก็ไม่โต้ตอบ ควรคิดให้รอบคอบเสียก่อน โดยหาทางประนีประนอมให้ไว ใจเย็นเข้าไว้ ก่อนทำต้องคิดให้ถี่ถ้วนถึงผลที่จะตามมา

3. T= (Think through) คิดให้ได้ หมายถึง คิดอย่างละเอียดรอบคอบ การดำเนินชีวิตต้องมีวิสัยทัศน์ มีวิจารณญาณ คิดอย่างมีเหตุมีผลหรือมีการจัดลำดับความคิด ไม่ใช้เพียงแต่อารมณ์กับความรู้สึกในการจัดการสิ่งต่าง ๆ ที่เผชิญในแต่ละวัน เข้าใจและจัดการกับสถานการณ์ตามข้อเท็จจริง

4. C = (Communicate well) สื่อสารเป็น หมายถึง การสื่อสารยุคสมัยปัจจุบัน การประกอบอาชีพทำงานจะต้องสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจได้ พึงระวังไม่ทำให้เข้าใจผิดและควรสื่อสารอย่างรอบคอบ

5. R = (Realize the importance of giving) เห็นคุณค่าของการให้ หมายถึง ตระหนักถึงความสำคัญของการให้ การให้อภัย ให้ความรู้ หรือให้สิ่งของ เป็นการรู้จักหยิบยื่นน้ำใจอย่างจริงใจ การให้เกียรติผู้อื่นเสมอต้นเสมอปลาย การใช้เหตุผลรู้จักควบคุมอารมณ์ ล้วนเป็นคุณสมบัติที่มีคุณค่าทั้งสิ้น

6. C = (Carefulness for changes) ไม่ประมาทความเปลี่ยนแปลง หมายถึง การมองความเปลี่ยนแปลงด้วยความไม่ประมาท การรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ การได้วัตถุสิ่งของ ทรัพย์สินเงินทอง การงานก้าวหน้าไป การบำเพ็ญประโยชน์ การทำบุญทำทาน การเรียนรู้ศิลปะวิทยาการ การเพิ่มพูนคุณธรรม ปัญญาที่มองเห็นโลกและเข้าใจชีวิตอย่างรู้เท่าทัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สุวรรณสามชาดก (สุ-วัน-นะ-สาม-ชา-ดก) พระคาถาบาลีเรียกว่า สุวณฺณสามชาตกํ (สุ-วัน-นะ-สา-มะ-ชา-ตะ-กัง) เป็นชีวประวัติพระพุทธเจ้าเรื่องหนึ่งในทศชาติชาดก กล่าวถึงพระชาติของพระโคตมพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นสุวรรณสามดาบส บำเพ็ญเมตตาบารมี เลี้ยงดูบิดามารดาผู้ตาบอดทั้งสอง วันหนึ่งพระเจ้าปิลยักษ์แผลงลูกศรมาถูกได้รับบาดเจ็บแสนสาหัส

แต่ก็ไม่โกรธ กลับแสดงเมตตาจิตต่อพระราชา และเทศนาทศพิธราชธรรมให้กบิลยักษ์ฟัง ด้วยอำนาจแห่งเมตตาธรรมทำให้สุวรรณสามหายบาดเจ็บฟื้นขึ้นมาได้ และบิดามารดาทั้งสองท่านก็กลับมีจักษุดีตามเดิม สาระสำคัญสุวรรณสามชาดกจึงอยู่ที่เมตตาธรรม คุณงามความดีและคติธรรมในนิทานชาดก เป็นพระชาติที่ 3 ในทศชาติชาดกก่อนเป็นพระพุทธเจ้า เรียก มหานิบาตชาดก สุวรรณสามชาดก พระสุตตตันตปิฎก ขุททกนิกายชาดก เล่มที่ 28 มหานิบาต เป็นชาดกเรื่องที่ 539 จากชาดกทั้งสิ้น 547 เรื่อง ในสุวรรณสามชาดกปรากฏ 5 หลักพุทธธรรมสำคัญได้แก่ กฎแห่งกรรม สัจจะ เมตตา กตัญญูกตเวทีและทศพิธราชธรรม สุวรรณสามชาดกมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของสังคมไทย 3 ด้าน คือ ด้านความเชื่อ ด้านครอบครัว และด้านสังคม การนำหลักพุทธธรรมในสุวรรณสามชาดกประยุกต์ใช้ในสังคมไทย ได้แก่ พรหมวิหาร 4 กตัญญูกตเวที สัจจะธรรม การให้อภัย การไม่คบคนชั่ว และ ความไม่ประมาท

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2541.). พระในบ้าน. กรุงเทพมหานคร: คาธาวรรณการพิมพ์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). พจนุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2543). พจนุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท, “อัปปมาทกถา” พระธรรมเทศนาในการบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทรทราบรมราชชนนี ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อ 26 มกราคม 2539.

พระมหาพิทักษ์ สุเมโธ (ทองเหลือง). (2549). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสุวรรณสามชาดก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ. (2547). มงคลชีวิตฉบับทางก้าวหน้า. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฐานการพิมพ์ จำกัด.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2543). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สาลิกา หาญพานิชย์. (2555). การศึกษาวิเคราะห์เมตตาบารมีในสุวรรณสามชาดก. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐบาลไทย. ผลปฏิบัติงานรอบ 1 ปี ศรส. ช่วยแก้ปัญหาสังคม. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2568 จาก https://www.thaigov.go.th/news/contents/ministry_details/92143